Euroopa Parlament
2024-2029

Kultuuri- ja hariduskomisjon

2025/2036(INI)

28.3.2025

RAPORTI PROJEKT

Euroopa ülikoolide liitude uue visiooni kohta
(2025/2036(INI))

Kultuuri- ja hariduskomisjon

Raportöör: Laurence Farreng

SISUKORD

lk

EUROOPA PARLAMENDI RESOLUTSIOONI ETTEPANEK.....3

SELETUSKIRI 8

LISA: ÜKSUSED VÕI ISIKUD, KELLELT RAPORTÖÖR SAI SISENDMATERJALI.....9

EUROOPA PARLAMENDI RESOLUTSIOONI ETTEPANEK

Euroopa ülikoolide liitude uue visiooni kohta
(2025/2036(INI))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2021. aasta määrust (EL) 2021/817, millega luuakse liidu haridus- ja koolitus-, noorte- ning spordiprogramm „Erasmus+“ ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1288/2013[1],

– võttes arvesse oma 15. septembri 2020. aasta resolutsiooni tõhusate meetmete kohta programmide „Erasmus+“ ja „Loov Euroopa“ ning Euroopa solidaarsuskorpuse keskkonnasäästlikumaks muutmiseks[2],

– võttes arvesse oma 19. mai 2022. aasta resolutsiooni Euroopa haridusruumi loomise kohta 2025. aastaks – mikrokvalifikatsioonitunnistused, isiklikud õppekontod ja õppimine kestliku keskkonna nimel[3],

– võttes arvesse oma 23. juuni 2022. aasta resolutsiooni kaasavate meetmete rakendamise kohta programmis „Erasmus+“ 2014–2020[4],

– võttes arvesse kultuuri- ja hariduskomisjoni 11. septembri 2023. aasta uuringut „EU funding programmes 2021-2027 in culture, media, education, youth and sports: first lessons, challenges and future perspectives – Erasmus+“ (ELi 2021.–2027. aasta rahastamisprogrammid kultuuri, meedia, hariduse, noorte ja spordi valdkonnas: programmi „Erasmus+“ esimesed kogemused, sellega seotud väljakutsed ja tulevikuväljavaated),

– võttes arvesse kultuuri- ja hariduskomisjoni 20. juuli 2023. aasta uuringut „Early implementation of four 2021-2027 EU programmes: Erasmus+, Creative Europe, European Solidarity Corps and Citizens, Equality, Rights and Values (Strand 3)“ (Nelja ELi 2021.–2027. aasta programmi („Erasmus+“, „Loov Euroopa“, Euroopa solidaarsuskorpus ning kodanike, võrdõiguslikkuse, õiguste ja väärtuste programm) (3. tegevussuund) rakendamise algetapp),

– võttes arvesse komisjoni aruannet Euroopa ülikoolide algatuse tulemuste ja ümberkujundava potentsiaali kohta[5],

– võttes arvesse nõukogu 14. ja 15. detsembri 2017. aasta järeldusi,

– võttes arvesse nõukogu 7. juuni 2018. aasta järeldusi Euroopa haridusruumi visiooni suunas liikumise kohta,

[1] ELT L 189, 28.5.2021, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/817/oj.
[2] ELT C 385, 22.9.2021, lk 2.
[3] ELT C 479, 16.12.2022, lk 65.
[4] ELT C 32, 27.1.2023, lk 58.
[5] Euroopa Komisjon, hariduse, noorte, spordi ja kultuuri peadirektoraat jt, „Report on the outcomes and transformational potential of the European Universities initiative“ (Aruanne Euroopa ülikoolide algatuse tulemuste ja ümberkujundava potentsiaali kohta), Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2025.

– võttes arvesse nõukogu 18. novembri 2019. aasta resolutsiooni Euroopa haridusruumi edasise arendamise kohta, et toetada tulevikku suunatud haridus- ja koolitussüsteeme[6],

– võttes arvesse Euroopa kõrgharidusruumi ministrite konverentsil 19. novembril 2020. aastal vastu võetud Rooma kommünikeed,

– võttes arvesse nõukogu 26. novembri 2021. aasta soovitust (EL) 2021/2122, mis käsitleb Euroopa teadusuuringute ja innovatsiooni pakti[7],

– võttes arvesse nõukogu 17. mai 2021. aasta järeldusi, milles käsitletakse Euroopa ülikoolide algatust „Kõrghariduse, teadusuuringute, innovatsiooni ja ühiskonna ühendamine: tee sillutamine Euroopa kõrghariduse uuele mõõtmele“,

– võttes arvesse komisjoni 27. märtsi 2024. aasta teatist „Euroopa teaduskraadi loomise tegevuskava“ (COM(2024)0144),

– võttes arvesse komisjoni 5. märtsi 2025. aasta teatist oskuste liidu kohta (COM(2015)0090),

– võttes arvesse kodukorra artiklit 54 ning esimeeste konverentsi 11. detsembri 2024. aasta otsuse (mis käsitleb algatusraportite koostamise loa andmise korda) artikli 1 punkti e ja 3. lisa,

– võttes arvesse kodukorra artiklit 55,

– võttes arvesse kultuuri- ja hariduskomisjoni raportit (A10-0000/2025),

A. arvestades, et kvaliteetne haridus ning akadeemiline ja teaduskoostöö on eeltingimused Euroopa strateegilise autonoomia saavutamiseks, oskuste nappusega tegelemiseks ja konkurentsivõime suurendamiseks maailma juhtivate ülikoolide suhtes;

B. arvestades, et asjaolu, et akadeemilised ringkonnad ja ülikoolid on konkurentsivõimelise Euroopa jaoks tähtsad, rõhutatakse Mario Draghi aruandes Euroopa konkurentsivõime tuleviku kohta, Enrico Letta aruandes ühtse turu tuleviku kohta ja Manuel Heitori aruandes programmi „Euroopa horisont“ vahehindamise kohta;

C. arvestades, et programm „Erasmus+“ on ELi juhtprogramm, mille raames toetatakse haridust, koolitust, noori ja sporti Euroopas ja mujal;

D. arvestades, et Euroopa ülikoolide algatus loodi programmi „Erasmus+“ praeguse programmitöö perioodi (2021–2027) juhtalgatusena;

E. arvestades, et Euroopa ülikoolide liitudel on mitmemõõtmeline eesmärk, mis hõlmab muu hulgas ühiste õppekavade loomist ja edusammude tegemist tugeva Euroopa mõõtmega ülikoolidevaheliste linnakute loomisel üliõpilaste ning akadeemiliste ja haldustöötajate liikuvuse edendamiseks ning liikmesriikide ja osalevate riikide kõrgharidusmaastike ümberkujundavamaks muutmisel;

[6] ELT C 389, 18.11.2019, lk 1.
[7] ELT L 431, 2.12.2021, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reco/2021/2122/oj.

F. arvestades, et akadeemiline ja teadusvabadus on ülikoolide ülesannete ja tegevuse keskne põhimõte;

G. arvestades, et Euroopa kõrgharidusasutused peavad tulema toime riikidevahelise koostööga seotud katsumustega, eelkõige rahastamise ja juhtimise vallas;

H. arvestades, et Euroopa ülikoolide algatus on olnud palju edukam, kui esialgu kavandati; arvestades, et nõukogu 2017. aasta järeldustes seatud eesmärk luua 20 liitu on ületatud, kuna praeguseks on loodud 65 liitu, mis hõlmavad rohkem kui 570 ülikooli koos enam kui 2 200 välispartneriga, ilma et oleks eraldatud eelarvest lisavahendeid;

I. arvestades, et need praegused liidud valiti välja viie konkurentsipõhise avatud projektikonkursi kaudu, mis keskendusid kvaliteedile, tipptasemele, kaasavusele ja õiglasele geograafilisele katvusele;

J. arvestades, et Euroopa ülikoolide algatus on peamine vahend integreeritud, konkurentsivõimelise ja kaasava Euroopa haridusruumi loomiseks ning Euroopa identiteedi tugevdamiseks;

K. arvestades, et liidud on tõendanud oma ümberkujundavat potentsiaali liikmesriikide kõrgharidussüsteemide ajakohastamisel ning on kindlustanud enda koha uue põlvkonna liikuvate Euroopa üliõpilaste harimisel; arvestades, et mitme liidu ülikoolid on oma riigis seadusandlike muudatuste esirinnas;

L. arvestades, et 23 liikmesriiki rahastavad liite riigieelarvest;

Praegune olukord, probleemid ja takistused

1. peab kiiduväärseks, et kõrgharidusasutused on Euroopa ülikoolide algatuse ja selle rolli, s.o aidata kõrvaldada kõrghariduse valdkonnas rahvusvahelise koostöö takistusi, soojalt vastu võtnud; rõhutab, et liikuvusprojektid, ühiste õppekavade loomine ja teaduskoostöö ülikoolide vahel Euroopas aitavad rahuldada vajadusi strateegilistes valdkondades; märgib, et liidud on Bologna protsessi rakendamiseks võimas vahend;

2. rõhutab liitude mitmekesisust juhtimise, käsitletavate teemade ning osalevate ülikoolide suuruse ja asukoha poolest; juhib tähelepanu keskmise suurusega linnade, maapiirkondade ja äärepoolseimate piirkondade ülikoolide ulatuslikule ja edukale osalemisele, mis muudab selle algatuse juurdepääsetavaks ja kaasavaks; rõhutab, et kõigile sobiv ühtne lähenemisviis ei ole liitude jaoks asjakohane; märgib, et ülikoolide üleeuroopaline geograafiline esindatus liitudes on ajude äravoolu probleemi lahendamisel keskse tähtsusega;

3. väljendab heameelt üliõpilaste integreerimise üle liitude juhtimisstruktuuridesse, kuna see võimaldab noortel enda arengut tegelikult mõjutada;

4. väljendab heameelt asjaolu üle, et mõned liidud osalevad katseprojektides, mille eesmärk on luua Euroopa kraad ja/või õiguslik staatus; rõhutab siiski, et liidud ei tohiks olla ainus kõrghariduse valdkonna innovatsioonivahend; märgib, et liitudel peaks olema vabadus spetsialiseeruda ja olla oma ettevõtmistes paindlik;

5. väljendab heameelt selle üle, et nende liikuvusprojektide arv, milles osalevad liitudesse kuuluvate ülikoolide üliõpilased ning akadeemilised ja haldustöötajad, on võrreldes teiste programmi „Erasmus+“ liikuvusprojektidega märkimisväärselt suurenenud; märgib, et esialgset eesmärki saavutada 50 % osalevate liitude üliõpilaste sujuv liikuvus ei ole veel saavutatud;

6. on mures praegu mitmel pool maailmas, sealhulgas mõnes liikmesriigis, akadeemilist ja teadusvabadust ähvardavate ohtude pärast; rõhutab ülikoolide, sealhulgas liitude rolli Euroopa kõrgharidussektori atraktiivsemaks muutmisel kolmandate riikide üliõpilastele ja akadeemilisele töötajatele;

7. väljendab heameelt oskuste liidu algatuse üle, eelkõige tulevase ettepaneku üle liitude õigusliku staatuse kohta, mis lihtsustab nende jaoks Euroopa projektide algatamist ja juhtimist, rahaliste vahendite kaasamist ja nende juhtimisstruktuuri laiendamist, eriti kolmandate riikide ülikoolide puhul;

8. väljendab heameelt Euroopa ülikoolide liitude praktikakogukonna FOREU4ALL loomise üle; rõhutab selle keskset rolli uuenduslike lahenduste levitamisel liitudelt laiemale akadeemilisele kogukonnale;

Soovitused

9. rõhutab, et rahastamine ja meetmed peavad hõlmama ülikoolide kolme ülesannet ja teadmiste kolmnurka, st haridust, teadusuuringuid ja innovatsiooni; on mures selle pärast, et liitudel puuduvad teadusuuringute ja innovatsiooni sambad; rõhutab liitude märkimisväärset potentsiaali luua Euroopa tasandil teadlaste ja teadmiste jagamise võrgustikke, et avaldada mitmekordset mõju sellistes strateegilistes valdkondades nagu kvantarvutus või tehisintellekt;

10. rõhutab vajadust praeguste liitude kestliku ja prognoositava rahastamise järele; palub komisjonil kaaluda tulevaste projektikonkursside reserveerimist olemasolevate ja edukate liitude jätkamiseks; palub komisjonil hoida taotlemisprotsess võimalikult lihtsana;

11. rõhutab, et ülikoolide liitude strateegilist visiooni tuleb kajastada järgmises mitmeaastases finantsraamistikus; palub komisjonil hinnata iga liitu, et pakkuda tuge ja kohandatud lahendusi liidu edasiseks arenguks;

12. tunnistab vajadust tagada, et Euroopa ülikoolide algatus oleks ka edaspidi programmi „Erasmus+“ osa; rõhutab, et programm „Erasmus+“ ei saa olla liitude ainus rahastamisallikas; palub komisjonil esitada liitude jaoks terviklik investeerimisstrateegia, mis hõlmaks rahastamist sellistest ELi programmidest nagu „Euroopa horisont“, „Digitaalne Euroopa“, „InvestEU“, Euroopa Sotsiaalfond+ ja Euroopa Regionaalarengu Fond;

13. rõhutab, et selleks, et saavutada tõeline edu, mis hõlmab kvaliteeti, tipptaset ja kaasatust, ei saa liitude toetamine toimuda üksnes Euroopa eelarvest, vaid vahendid peaksid tulema ka riiklikest, kohalikest ja erasektori allikatest;

14. rõhutab vajadust tugevdada liitude rahvusvahelistumist kooskõlas muu hulgas strateegiaga „Global Gateway“; märgib, et liidud on õigel tasandil partnerluste

loomiseks kolmandate riikidega ning saavad kasutada selliseid vahendeid nagu Erasmus Mundus; palub komisjonil ja liitudel tagada, et kõik osalevad partnerid järgiksid Euroopa väärtusi;

15. palub komisjonil, liikmesriikidel ja liitudel minna projektipõhiselt käsituselt üle pikaajalisele ümberkujundavale koostööle; rõhutab, kui oluline on, et liidud saaksid laieneda; rõhutab vajadust seada pigem kvalitatiivsed kui kvantitatiivsed eesmärgid;

16. märgib, et liidud katsetavad uuenduslikke õpetamise ja teadmiste omandamise viise, nagu mikrokvalifikatsioonitunnistused ja põimitud õpiränne; rõhutab vajadust tugevdada arvutisüsteemide koostalitlusvõimet, et luua tõelised virtuaalsed Euroopa ülikoolidevahelised linnakud;

17. palub komisjonil kaaluda võimalikele tulevastele projektikonkurssidele selliste kriteeriumide lisamist, mis on kooskõlas Euroopa strateegilise autonoomia ja konkurentsivõimega seotud teemadega, nagu energeetika, kaitse, kliimamuutused ja digiüleminek;

18. rõhutab, et liitudel peab olema õige struktuur ja suutlikkus, et toetada tehnosiiret ja võimaldada teadusuuringute laiendamist Euroopa tasandil;

19. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule ja komisjonile.

SELETUSKIRI

Euroopa ülikoolide liitude kontseptsiooni mainis esimest korda Prantsuse Vabariigi president Emmanuel Macron 2017. aastal Sorbonne'i ülikoolis peetud kõnes. See sai tegelikkuseks 2019. aastal ja seda viiakse ellu 2021.–2027. aasta programmi „Erasmus+" raames. Seda ideed toetab keskajal alguse saanud Euroopa ülikoolide vaheline pikaajaline koostöö ja vahetuste traditsioon, mille näited on Desiderius Erasmuse reisid akadeemilistesse linnadesse ja 17.–19. sajandil noormeestele korraldatud traditsiooniline õppereis läbi Euroopa. Euroopa ülikoolide liidu algatus loodi selle praeguses vormis ülikoolide võrgustikuna, mis edendab üliõpilaste liikuvust ülikoolilinnakute vahel ja pedagoogilist innovatsiooni. Esimesed liidud loodi 2019. aastal ja neid saatis kohe edu. Kui algne idee oli luua vaid 20 liitu, siis praegu tegutseb 65 liitu, mis koondavad rohkem kui 570 ülikooli ja esindavad enam kui poolt Euroopa Liidu üliõpilastest. Komisjoni projektikonkursid ülikoolide liitude loomiseks olid avatud konkursid, mis võimaldas ülikoolidel olla partnerite arvu, juhtimisviiside, käsitletavate teemade ja koostöövormide valikul avatud ja loominguline. See edukas mudel on võimaldanud nii suurimatel, enim rahvusvaheliselt tunnustatud ülikoolidel kui ka väikestel ja keskmise suurusega ülikoolidel ning äärepoolseimate piirkondade ülikoolidel ühiste teemade ja eesmärkide nimel koonduda, mis aitab muuta nende piirkonna elujõulisemaks, pakkudes noortele ELi tasandi haridust ja tõkestades ajude äravoolu. See muudab selle väga kaasavaks projektiks, mis demokratiseerib akadeemilise tipptaseme kaasaval viisil. Need liidud on palju enam kui vaid võrgustikud, kuna loovad ka Euroopa ülikoolidevahelisi linnakuid ja on muutunud seadusandlike muudatuste katalüsaatoriks. Nad hoogustavad innovatsiooni, vähendades oskuste nappust ning julgustades uut noorte eurooplaste põlvkonda avastama ja õppima. Liitude põhjalikumaks uurimiseks on mitu põhjust, eelkõige nende tulevane potentsiaal ja aastate jooksul kindlaks tehtud probleemid. Ajal, mil ülemaailmne ebakindlus on suurenenud, on liidud muutunud väga väärtuslikuks vahendiks Euroopa Liidu konkurentsivõime ja suveräänsuse suurendamisel. Seetõttu on vaja suurendada nende suutlikkust innovatsiooni ja teadusuuringute ning tehnosiirde vallas, eelkõige elutähtsates ja strateegilistes sektorites, mis saavad jätkuvalt aidata saavutada Euroopa Liidu julgeolekut ja tipptaset. Kui akadeemilist vabadust rünnatakse, iseäranis selliste ülemaailmsete osalejate poolt nagu USA, on Euroopa ülikoolide liidud vahend, mille abil saab EL jätkuvalt ligi meelitada teadlasi ja akadeemilisi töötajaid kogu maailmast. Selleks on vaja liitudele investeeringuid ja rahalisi vahendeid, et suurendada nende suutlikkust ja tõhusust, tugevdada nende mudeleid ja tagada nende pikaealisus, seades eesmärgiks nende tulevase sõltumatuse. Selle jaoks on üliolulised sellised programmid nagu programm „Erasmus+". Uute liitude loomise asemel peaksid need programmid ja nende rahastamine toetama selliste olemasolevate liitude edukust, mis on juba hakanud ümber kujundama ELi akadeemilist tipptaset ja akadeemilist vabadust.

LISA: ÜKSUSED VÕI ISIKUD, KELLELT RAPORTÖÖR SAI SISENDMATERJALI

Vastavalt kodukorra I lisa artiklile 8 kinnitab raportöör, et ta sai raporti projekti koostamisel sisendmaterjali järgmistelt üksustelt või isikutelt:

Üksus ja/või isik
Coimbra Group
LERU
Saarland University
Agreenium
EUt+ University Alliance
Una Europa vzw Student Board
Circle U. AISBL (Circle U. European University Alliance)
European University Association
ARQUS Alliance
Conference of European Schools for Advanced Engineering Education and Research
France Universités

Eespool esitatud loetelu koostamise eest vastutab ainuisikuliselt raportöör.

Kui loetelus on märgitud füüsiliste isikute nimi või ametikoht või mõlemad, kinnitab raportöör, et ta on esitanud asjaomastele füüsilistele isikutele Euroopa Parlamendi andmekaitseteate nr 484 (https://www.europarl.europa.eu/data-protect/index.do), milles on kindlaks määratud nende isikuandmete töötlemise suhtes kohaldatavad tingimused ja sellise töötlemisega seotud õigused.